

**ТОШКЕНТ ДАВЛАТ
ИҚТИСОДИЁТ
УНИВЕРСИТЕТИ**

**ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ФАНЛАР
АКАДЕМИЯСИ**

**ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ БОЖХОНА
ҚЎМИТАСИ
БОЖХОНА
ИНСТИТУТИ**

**“ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЁТИНИНГ
ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШИ ДОИРАСИДА
ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТНИ ДАВЛАТ
ТОМОНИДАН ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ”**

**мавзусида республика илмий-амалий анжумани материаллари
тўплами**

Сборник материалов научно-практической конференции на тему

**“АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
В КОНТЕКСТЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА”**

Тошкент шаҳри, 2019 йил, 24 апрель

development of concepts and programs for the upgrade;

- participation in the formation of parameters of the main indicators of foreign trade and perfection of the customs and tariff policy of the Republic of Uzbekistan, development of proposals on liberalization of foreign trade;

So, in Uzbekistan State regulation of foreign economic activity is carried out in the following ways: Formation and improvement of legislative basis of foreign economic activity:

- currency regulation;
- tax regulation;
- tariff and notary regulation.

Application of protection, compensation and anti-dumping measures to comply with the economic interests of the Republic of Uzbekistan;

Establishing the procedure of foreign trade activities, including establishment of quantitative restrictions and establishment of state monopoly on export and import of certain types of goods.

In conclusion, relation to the goods, equipment, scientific and technical information, works and services listed in the list of objects of export control, which can make a significant contribution to the creation of arms and military equipment in order to protect the national interests of the Republic of Uzbekistan as well as to comply with international commitments, the system of export control in the Republic of Uzbekistan.

N.G'. Nazarov, TDIU doktoranti

ERKIN IQTISODIY HUDUDLAR FAOLIYATINING MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI

Bugungi globallashuv jarayonida mamlakatlarning xalqaro integratsiyadagi faolligi oshib bormoqda, bu esa milliy iqtisodiyotlar o'rtasida raqobatning oshishiga olib kelmoqda. Bu raqobatbardoshlikni mustahkamlash uchun esa milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, milliy iqtisodiyotni diversifikatsiyalash bugungi kunning muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Ma'lumki, iqtisodiyot raqobatbardoshligi mikro va makro darajadagi turli shakl va ko'rsatkichlar orqali namoyon bo'ladi. Milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligi iqtisodiyotning muhim ko'rsatkichlari holatini tashqi parametrlarga nisbatan yalpi baholashni o'zida mujassam etgan qiyosiy

tavsif hisoblanadi, shu sababli milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligi xalqaro raqobatda namoyon bo‘ladi.

Jahon iqtisodiyotining rivojlanishi turli bosqichlarda iqtisodiyot raqobatbardoshligining turli omillarini dastlabki o‘ringa chiqaradi. Iqtisodiyotning u yoki bu tarixiy davrda raqobatbardoshligini belgilab beruvchi u yoki bu omillarning ta‘siriga ko‘ra quyidagi bosqichlarni ajratish mumkin:

- omillar bosqichi;
- investitsiyalar bosqichi;
- innovatsiyalar bosqichi.

Omillar bosqichida mamlakatning barcha raqobatbardosh tarmoqlari ishlab chiqarishning asosiy omillari: tabiiy resurslar, arzon ishchi kuchi va mamlakatning mavqeyi va hududi bilan belgilanadigan foydalar hisobidan o‘z mavqelariga erishadi. Raqobat jihatdan ustunliklar omillarning qiymati bilan belgilanadi, bunda texnologik rivojlanish ko‘pincha xorijdan xarid qilish yo‘li bilan keltirilgan texnologiyalarga asoslanadi.

Raqobatbardoshlining yanada yuqori bosqichi – investitsiyalar asosidagi raqobatbardoshlik. Ushbu bosqichda mamlakatlarning raqobat jihatdan ustunliklari faol investitsiya siyosatiga asoslanadi. Bunda ham texnologik rivojlanish chetdan keltirilgan texnologiyalarga asoslanadi, biroq bu o‘zlashtirish birinchi bosqichdagi kabi passiv hisoblanmaydi. Firmalar eng yaxshi texnologiyalar, litsenziya, nou-xauga investitsiya qilishadi, bunda texnologiyalar mamlakat ichida doimiy ravishda takomillashib boradi. Iqtisodiyot ichida sarmoyaning kuchli safarbar qilinishi sodir bo‘ladi, kapital qo‘yilmalarning o‘sishi omillarning takomillashuviga (infratuzilmaning rivojlanishiga, mehnat resurslari sifatining oshishiga) olib keladi, shu bilan birga, u ularning qimmatlashuvini ham keltirib chiqaradi. Rivojlanishning eksportga yo‘naltirilgan strategiyasi ishlab chiqiladi, chunki ichki bozor hali unchalik katta va talabchan emas va shuning uchun mahsulot sifatini takomillashtirishga undamaydi.

Innovatsiyalar bosqichi iqtisodiyot raqobatbardoshligining ichki salohiyati to‘liq ishga tushishi bilan tavsiflanadi. Mazkur bosqichda firmalar nafaqat xorijiy texnologiyalarni qo‘llaydi va takomillashtiradi, balki o‘z texnologiyalarini barpo etadi.

Daromadlarning yuqori bo‘lishi, ta‘lim darajasining oshishi va jadal ichki raqobat tufayli ichki bozor sig‘imli va talabchan bo‘ladi. Ushbu bosqichda firmalar global strategiyalarni ishlab chiqishadi va xorijda keng ko‘lamli investitsiyalarni amalga oshiradi.

Hozirda yuqori sifatli eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarish orqali milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish muhim vositalardan biri hisoblanadi, chunki aynan shu raqobatbardoshlik boshqa darajadagi raqobatbardoshlikni ta'minlashning asosini tashkil etadi. Yuqori sifatli mahsulotlar ishlab chiqarish uchun esa mamlakatga innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish muhimdir. Mamlakatga innovatsion texnologiyalarni jalb qilish uchun esa qulay investitsion muhitni yaratish muhimdir. Bu jarayonni amalga oshirish uchun esa bevosita erkin iqtisodiy hududlar tashkil etish, ularning faoliyatini takomillashtirish muhim hisoblanadi.

Mamlakatda erkin iqtisodiy hududlar tashkil etish va ularning faoliyatini takomillashtirish orqali milliy iqtisodiyotga quyidagi ko'rsatkichlarda o'zining asosiy ijobiy ta'sirini ko'rsatadi:

- xorijiy investitsiyalar hajmi ortadi;
- yuqori texnologiyalar kirib keladi;
- bo'sh ish o'rnini yaratiladi;
- yuqori sifatli mahsulotlar ishlab chiqarish hajmi ortadi;
- aholining ijtimoiy rivojlanish ko'rsatkichi yaxshilanadi;
- malakali ishchilar soni ko'payadi.

Yuqoridagilarni tahlil qiladigan bo'lsak, erkin iqtisodiy hududlar faoliyatini to'g'ri va samarali tashkil qilish orqali mamlakatda qulay investitsion muhit yaratishga erishiladi. Bu orqali esa raqobatbardoshlikni oshirish uchun muhim bo'lgan omillardan biri yuqori texnologiyalarni mamlakatga jalb qilib, milliy iqtisodiyotga joriy qilishga erishiladi.

Yuqori texnologiyalar kirib kelishi orqali birin-ketin infratuzilma yaxshilanadi, infratuzilma yaxshilanishi orqali aholining ijtimoiy rivojlanish darajasi yaxshilanadi. Innovatsion texnologiyalar kirib kelishi tufayli raqobatbardosh eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarilib, mamlakatning xalqaro savdodagi faolligiga oshib, raqobatbardoshlik ko'rsatkichi oshadi.

Quyidagi rasmda jahondagi 140 ta davlat iqtisodiyoti xalqaro raqobatbardoshlik indeksining yuqori o'ntaligi keltirib o'tilgan.

Rank	Economy	Score1	Rank	Score
1	United States	85.6	—	+0.8
2	Singapore	83.5	—	+0.5
3	Germany	82.8	—	+0.2
4	Switzerland	82.6	—	+0.2
5	Japan	82.5	+3	+0.9
6	Netherlands	82.4	−1	+0.2
7	Hong Kong SAR	82.3	—	+0.3
8	United Kingdom	82.0	−2	−0.1
9	Sweden	81.7	—	+0.1
10	Denmark	80.6	+1	+0.7

1-rasm. Xalqaro raqobatbardoshlik indeksi (2018-y)⁷¹

Rasmdagi ma'lumot bo'yicha 2018-yilda xalqaro raqobatbardoshlik indeksi bo'yicha AQSh 85,6 % ko'rsatkich bilan birinchi o'rinda va bu ko'rsatkich o'tgan yilgi ko'rsatkichdan 0,8 % ga ko'pdir. Ikkinchi o'rinni esa Singapur davlati 83,5 % ko'rsatkich bilan egallagan. Birinchi o'ntalikda 2017-yilga nisbatan Yaponiya 3 pog'ona, Daniya esa 1 pog'ona yuqoriga siljigan bo'lsa, Gollandiya bir pog'ona, Buyuk Britaniya esa ikki pog'ona pastga siljigan. Yaponiyaning yuqoriga siljishiga ta'sir qilgan omillardan biri xalqaro savdodagi yuqori sifatli mahsulotlari hajmining ortishi bo'lgan.

Xulosa qilib aytganda, bugungi globallashuv jarayonida milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion texnologiyalar asosida ishlab chiqarilgan yuqori sifatli mahsulotlar hajmini oshirish muhimdir. Bu jarayonni amalga oshirishda esa mamlakatda erkin iqtisodiy hududlar tashkil qilish va ularning faoliyatini takomillashtirish orqali investitsion muhit yaratish jahon iqtisodiyotining muhim xususiyatlaridan biridir.

*Н. Эгамбердиева,
Жаҳон иқтисодиёти кафедраси
ўқитувчиси,
Д. Усмонова, МО-63 гуруҳи
талабаси, ТДИУ*

ЎЗБЕКИСТОНДА САНОАТ ТАРМОҚЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШГА ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ЖАЛБ ЭТИШ

Мамлакатимиз ривожланишининг кейинги йилларида ҳам ҳозиргидек юқори ва мутаносиб ўсиш суръатларини сақлаб қолиш,

⁷¹ <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018>.